

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 16.5.2006
COM(2006) 223 végleges

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE

2006. ÉVI KONVERGENCIAJELENTÉS LITVÁNIÁRÓL

(az EK-Szerződés 122. cikke (2) bekezdésének megfelelő előterjesztés Litvánia kérésére)

[SEC(2006) 614]

1. A JELENTÉS CÉLJA

A Szerződés 122. cikkének (2) bekezdésével összhangban a Bizottság és az EKB legalább két évente egyszer, vagy valamely eltéréssel rendelkező tagállam kérésére jelentést tesz a Tanácsnak arról, hogy az eltéréssel rendelkező tagállamok milyen előrelépéseket tettek a gazdasági és monetáris unió megvalósítására vonatkozó kötelezettségeik teljesítése terén.

Ez a jelentés Litvánia 2006. március 16-án benyújtott kérésére készült. A litvániai konvergenciahelyzet részletesebb vizsgálata e jelentés [SEC(2006) 614] technikai mellékletében olvasható.

A Bizottság és az EKB által készített jelentések tartalmára a Szerződés 121. cikkének (1) bekezdése irányadó. Ez a cikk előírja, hogy a jelentésekben vizsgálni kell, hogy a nemzeti jogszabályok, ezen belül a nemzeti központi bank alapokmánya összeegyeztethető-e a Szerződés 108. és 109. cikkével és a KBER és az EKB alapokmányával. A jelentésekben továbbá meg kell vizsgálni, hogy az érintett tagállamok elérték-e a fenntartható konvergencia magas fokát, azaz teljesítették-e a konvergenciakritériumokat (árstabilitás, költségvetési egyenleg, árfolyam-stabilitás és hosszú távú kamatok), valamint a 121. cikk (1) bekezdésének utolsó albekezdésében említett számos kiegészítő tényezőt is figyelembe kell venni. A négy konvergenciakritériumot részletesebben a Szerződéshez csatolt jegyzőkönyv (a konvergenciakritériumokról szóló 21. jegyzőkönyv) tartalmazza.

2. A JOGSZABÁLYOK ÖSSZEEGYEZTETHETŐSÉGE

A Bizottság a 2004. évi konvergencia-jelentésében [COM(2004) 690] megállapította, hogy az euro bevezetésekor Litvánia jogszabályai – különösen a litván nemzeti bankról szóló törvény, Litvánia alkotmánya, valamint a valutatörvény és a litas hitelességéről szóló törvény – a központi bank KBER-be való integrációját illetően nem voltak teljes mértékben összeegyeztethetők az EK-Szerződés 109. cikkével és a KBER/EKB alapokmányával. A jelentésben javasolta néhány további hiányosság kiigazítását is, különösen a Bank célkitűzései vonatkozásában.

Ezeket az összeegyeztethetlenségeket a Seimas által 2006. április 25-én elfogadott három törvénnyel szüntették meg, amelyek azon a napon lépnek hatályba, amelyen az Európai Unió Tanácsa a Szerződés 122. cikkének (2) bekezdésében meghatározott eljárás alapján megszünteti a Litván Köztársaságra vonatkozó eltérést. Az első törvény a litván nemzeti bankról szóló törvény módosításait határozza meg. A második törvény hatályon kívül helyezi a valutatörvényt és a litas hitelességéről szóló törvényt, amelyek szintén sok összeférhetlenséget tartalmaztak. A harmadik törvény a Litván Köztársaság alkotmányának 125. cikkét módosítja.

A litván nemzeti bankról szóló törvényben megszüntették a 2004. évi konvergenciajelentésben megfogalmazott összeegyeztethetlenségeket. A módosítások megerősítik a „személyes” függetlenséget, továbbá figyelembe veszik az EK-Szerződés előírásait, különösen az EKB, a KBER, illetve a Tanács szerepével és hatásköreivel kapcsolatban, az alábbi területeken: a monetáris politika, az devizaügyletek lebonyolítása és a devizapolitika meghatározása, a devizatartalékok elhelyezése és kezelése, valamint a bankjegyek és érmék kibocsátása. A módosítások

során teljes egészében figyelembe vették azt, hogy a litván nemzeti bank nemzetközi pénzügyi szervezetekben való tagságához az EKB előzetes jóváhagyása szükséges, valamint eltörölték azt a lehetőséget, hogy a parlament megszüntethesse a litván nemzeti bankot. Ezen kívül utalást tettek arra, hogy a KBER másodlagos célkitűzése elsőbbséget élvez a litván nemzeti bank azon kiegészítő célkitűzésével szemben, amely szerint támogatnia kell a nemzeti hatóságok által megvalósított gazdaságpolitikát.

A litván jogszabályok, különösen a litván nemzeti bankról szóló törvény és a litván alkotmány összeegyeztethetők az EK-Szerződés előírásaival és a KBER/EKB alapokmányával.

3. ÁRSTABILITÁS

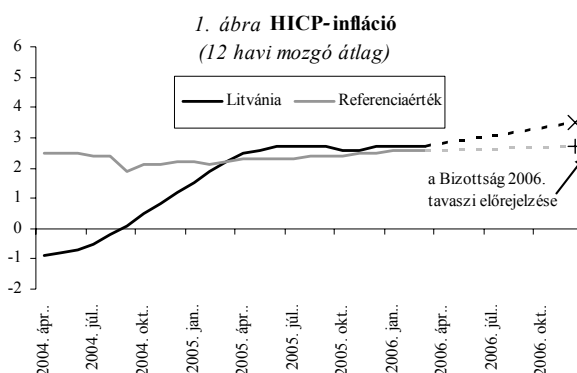
A referenciaérték alakulása

A 2004. évi konvergenciajelentés megállapította, hogy Litvánia teljesítette az árstabilitásra vonatkozó kritériumot. Az átlagos inflációs ráta Litvániában a 2004 augusztusát megelőző 12 hónapban -0,2 % volt, azaz a 2,4 százalékos referenciaérték alatt volt.

A konvergencia vizsgálatokor használt 12 havi átlagos infláció 20002-ben csökkent, és 2003-ban, illetve 2004 nagy részében negatív volt. 2004 közepétől fokozatosan növekedésnek indult, és 2005 áprilisa óta meghaladja a referenciaértéket.

2006 márciusában a referenciaérték 2,6 százalék volt, amit úgy számítottak ki, hogy a három legjobb eredményt felmutató tagállam

(Svédország, Finnország és Lengyelország) 12 havi átlagos inflációs rátájának átlagához 1,5 százalékpontot adtak hozzá. Litvániában az ennek megfelelő inflációs ráta 2,7 százalék volt, azaz valamivel meghaladta a referenciaértéket.

Forrás: Eurostat, a Bizottság szolgálatai

Alapul szolgáló tényezők és fenntarthatóság

Litvánia a függetlensége elnyerése utáni rendszerváltó években három számjegyű inflációval küzdött. 1993-ban a litas bevezetésével sikerült megfékezni az inflációt és stabilizálni az árfolyamot. 1997-ben az infláció már csak egyszámjegyű volt, és a következő években tovább csökkent. Addigra mérséklődött a szabályozott árak rendszerváltással járó gyors növekedése, és az infláció csökkentéséhez hozzájárult a következő években jelentkező gyors termelékenységnövekedés és a megfelelő horgonyvaluták (először az USD, majd az euro) értéknövekedési tendenciái nyomán folyamatosan emelkedő nominál-effektív árfolyam is.

Az 1999 áprilisa és 2004 júliusa között eltelt több mint öt évben Litvániában a harmonizált inflációs ráták 2 százalék alatt voltak. 2002 júniusa és 2004 áprilisa között a fogyasztói árak éves szinten csökkentek, amihez hozzájárult az is, hogy a

litast 2002 elejétől már az euróhoz rögzítették, ezzel meghosszabbítva a litas nominál-effektív értéknövekedési időszakát. Ezután az inflációs ráták ismét a pozitív tartományba kerültek, és 2004 második felében az éves HICP-inflációs ráták 3 százalék körüli értékre emelkedtek. A pozitív inflációs ráták visszatérése több tényezővel is magyarázható: ilyen a bérköltségek növekedése; a feldolgozatlan élelmiszerek árának jelentős növekedése, amely részben az árarbitrázshoz kapcsolódik, mivel az uniós csatlakozás az élelmiszerárak konvergenciáját idézte elő; a közvetett adók és a szabályozott árak növekedése; és a megnövekedett energiaárak hatása. Míg a HICP-infláció 2005 nyaratól kezdődő fellendülésének jelentős részét külső tényezőknek, például az energiaárak emelkedésének tudták be, a szabályozott árakon és az energiaárakon kívüli infláció is felfelé kúszott: 2005 nyarán 1 százalék körül volt, 2006 első negyedére pedig 2,7 százalékra emelkedett az élelmiszer, a közlekedés és egyes szolgáltatási összetevők, például az éttermi szolgáltatások esetén.

Az egyik nagy gázexportőrrel kötött többéves megállapodás lejártával a földgáz importárai 2006. január 1-jétől mintegy 40 százalékkal emelkedtek. Ezzel megugrott a háztartási gáz ára is, aminek következtében 2006. januárjában az infláció körülbelül 0,1 százalékponttal növekedett. Az import gáz áremelkedésének jelentős hatása azonban várhatóan később mutatkozik meg, amikor a távhőszolgáltatás szabályozott árait kiigazítják.

2006 hátralevő részében az infláció várhatóan fokozatosan emelkedni fog, mivel felfelé nyomják a megnövekedett bérköltségek (a fajlagos bérköltségek 2005-ben 3,8 százalékkal emelkedtek), és az importárak, különösen az energiatermékek árai, amelyek részben csak később jelennek meg a fogyasztói árakban. Az átlagos infláció a 2005. évi 2,7 százalékról 2006-ban várhatóan 3,5 százalékra emelkedik.

Hosszú távon a belföldi kereslet fellendülése és bizonyos jövedéki adók emelése veszélyezteti az inflációt. Középtávon az alacsony infláció elérése és fenntartása attól függ, hogy sikerül-e összhangban tartani a bérek növekedését a termelékenységi alakulásával.

Litvániában a 12 havi átlagos infláció 2005 áprilisa óta meghaladja a referenciaértéket, és valószínűleg az elkövetkező hónapokban is felette marad. Litvánia nem teljesíti az árstabilitás kritériumát.

4. KÖLTSÉGVETÉSI EGYENLEG

A 2004. évi konvergenciajelentésben a Bizottság megállapította, hogy Litvánia esetében a Tanács nem hozott túlzott hiány fennállása miatt határozatot, és az ország teljesítette a költségvetési egyenlegre vonatkozó kritériumot.

Az államháztartási hiány, amely 2000-ben a GDP 3,6 százaléka volt, 2003-ban a GDP 1,2 százalékára csökkent. 2004-ben a hiány valamelyest emelkedett – a GDP 1,5 százalékára –, ehhez a tökefedezeti nyugdíjrendszer bevezetése is hozzájárult. A hiány 2005-ben a GDP 0,5 százalékára csökkent. Az előző évektől eltérően 2005-ben a bevételek miatt igazították ki a költségvetést. A bevételek erős növekedése az élénkülő gazdasági tevékenységet, valamint az adóbeszedés és az adójogszabályok végrehajtásának javulását tükrözte. Az előírányzott kiadást nagyjából betartották,

mivel a korábbi gyakorlattal szemben az év második felében elkerülték a pótköltségvetésekkel járó pótlólagos kiadásokat. A ciklikus feltételek 2003 óta kedvezőek a költségvetési konszolidációra nézve, de az elsődleges hiány jelentős romlása mellett 2003-ban és 2004-ben a strukturális hiány is romlott. 2005-ben ezután mind az elsődleges hiány, mind a strukturális hiány javult. Litvánia költségvetési hiánya tehát továbbra is a GDP 3 százalékában meghatározott deficithatár alatt van. A hiány 2006-ban várhatóan nagyjából stabil marad, bár ezt bizonytalanná teszi az uniós források felhasználása és az adóreform hatása, amely során csökkentik a személyi jövedelemadót, és emelik a társasági adót.

Az államadósság GDP-hez viszonyított aránya folyamatosan csökkent: 2000-ben még 23,6 százalékon, míg 2005-ben már csak 19 százalék alatt állt. A csökkenésben főként a kormány pénzügyi műveleteinek hatása játszott szerepet, amely főként a privatizációs bevételeket és a litas nominális értéknövekedése

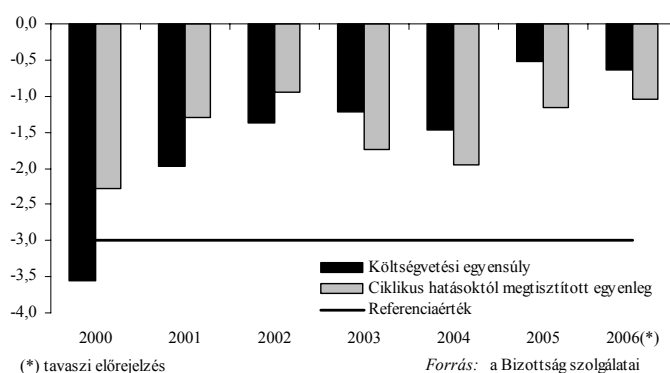
nyomán a külföldi adósság pozitív értékelésének hatásait tükrözte. Az államadósság aránya jóval a GDP 60 százalékában meghatározott küszöbérték alatt maradt, és várhatóan középtávon is stabil marad.

A 2005 decemberi konvergenciaprogram azzal számolt, hogy a GDP erőteljes növekedése mellett az általános államháztartási hiány fokozatosan csökken: míg 2005-ben a GDP 1,5 százalékán áll (valójában a 2005. évi hiány a GDP 0,5 százalékpontjával alacsonyabb lett), 2008-ban csak a GDP 1 százalékát teszi ki. A tervezett konszolidáció a kiadásokon alapul: főként a GDP-arányos közösségi fogyasztást és társadalmi transzfereket kívánják csökkenteni, míg jelentősen növelni kívánják a kormányzati beruházásokat. Az aktualizált konvergenciaprogram becslése szerint a litván államadósság aránya a programidőszak hátralevő részében a GDP 19-20 százalékán marad.

A Tanács 2006. március 14-én megvizsgálta az aktualizált konvergenciaprogramot. A program költségvetési stratégiáját realistikusnak, a programban szereplő költségvetési előrejelzések kockázatait pedig nagyjából kiegyensúlyozottnak ítélte. Azonban mivel esetleg nem sikerül elérni a programidőszak alatt azt a középtávú célkitűzést, hogy a ciklikus hatásoktól megtisztított hiány ne haladja meg a GDP 1 százalékát, a Tanács felkérte Litvániát, hogy fokozza a strukturális költségvetési kiigazításra tett erőfeszítéseit. Az államháztartás helyzetének fenntarthatósága tekintetében Litvánia kismértékű kockázattal szembesül a népességelöregedés várható költségvetési terhei folytán.

Litvánia esetében a Tanács nem hozott túlzott hiány fennállása miatt határozatot, és az ország teljesíti a költségvetési egyenlegre vonatkozó kritériumot.

2. ábra Litvánia: Költségvetési egyensúly
(a GDP arányában)

5. ÁRFOLYAMSTABILITÁS

A 2004. évi konvergenciajelentés azt állapította meg, hogy Litvánia nem teljesítette az árfolyammal kapcsolatos kritériumot. A vizsgálat idején az ország két hónapja vett részt az ERM-ben.

Az árfolyamstabilitás értékelésére szolgáló kétéves időszak a 2004 májusa és 2006 áprilisa közötti időtartamot öleli fel. Litvánia 2004. június 28-án lépett be az ERM II-be, egyoldalú kötelezettségvállalásként a mechanizmuson belül is fenntartotta régóta fennálló valutatanácsi rendszerét, és eddig 22 hónapot töltött el az ERM II-ben. Amióta a litas részt vesz az ERM II-ben, nem tért el a középárfolyamtól.

Továbbra is erős az ERM II-ben való részvétellel és a valutatanáccsal kapcsolatos közbizalom és piaci bizalom, valamint más gazdasági mutatók sem árulkodnak arról, hogy a litasra jelentős árfolyamnyomás nehezedne. A hivatalos tartalékeszközök és a monetáris bázis aránya jóval túllépte a 100 százalékot, és 2005-ben elérte a 127,5 százalékot. A likviditás befolyásolására jellemzően nem használták aktívan diszkrecionális eszközeiket.

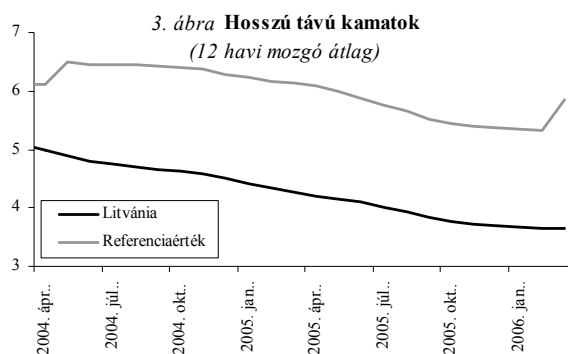
A rövid távú kamatok szorosan összehangolták az euróövezettel, ami azt sugallja, hogy a pénzügyi piacok nem számítanak észlelhető devizakockázattal. A 3 havi VILIBOR és az EURIBOR közötti rés jelentősen csökkent: 2004 áprilisában átlagosan 65 bázispont körül, 2006 januárja és márciusa között pedig átlagosan 3 bázispont körül volt.

A litas a kétéves vizsgálati időszakban az ERM II középárfolyamán volt. A litas középárfolyamát Litvánia kezdeményezésére az ERM II-n belül nem értékelték le. Az esetleges 2006. júliusi tanácsi határozat idején a litas már több mint 24 hónapja fog részt venni az ERM II-ben. Litvánia teljesíti az árfolyamkritériumot.

6. HOSSZÚ TÁVÚ KAMATOK

A 2004. évi konvergenciajelentés azt állapította meg, hogy Litvánia teljesíti a kamatok konvergenciájával kapcsolatos kritériumot. Az átlagos hosszú távú kamatláb Litvániában a 2004 augusztusát megelőző 12 hónapban 4,7 % volt, azaz nem haladta meg a 6,4 százalékos referenciaértéket.

Az euróövezet hosszú távú átlagos kamatlábiához viszonyított különbség jelentősen csökkent közvetlenül az ERM II-be való 2004 júniusi belépést megelőzően. Ezután az eltérés tovább csökkent: míg az ERM II-be való belépéskor 55 bázispont körül volt, 2006 márciusában már 25 bázisponton, ami egyebek között a litván makrogazdasági politika hitelességét jelzi. Mivel a litván hosszú távú kamatlábak az elsődleges piaci kamatok tükrözik, az eltérésben

Forrás: EKB, Eurostat, a Bizottság szolgálatai

tapasztalható rövid távú fluktuációk főként az euróövezet hosszú távú kamatlábainak változékonyságát tükrözték.

A Szerződésben foglalt kritérium vizsgálatához használt tizenkét havi mozgó átlagos hosszú távú kamat az egész vizsgálati időszakban tovább csökkent. 2006 márciusában – a legfrissebb rendelkezésre álló adatok idején – 5,9 százalék volt a referenciaérték, amelyet úgy számítanak ki, hogy Svédország, Finnország és Lengyelország hosszú távú kamatainak átlagához 2 százalékpontot adnak hozzá. A viszonyítási alapot képező szlovén tízéves államkötvény hozamának tizenkét havi mozgó átlaga 3,7 százalék volt, ami nem haladja meg a referenciaértéket. Litvánia teljesíti a hosszú távú kamatlábak konvergenciájára vonatkozó kritériumot.

7. TOVÁBBI TÉNYEZŐK

Litvánia számos területen biztató haladást ért el pénzügyi és termékpiacai integrációjában. A litván pénzügyi rendszer jelentősen integrálódott a tágabb értelemben vett uniós pénzügyi rendszerbe. Az integráció fő csatornáit a nagyarányú külföldi tulajdonú pénzügyi közvetítők voltak, ami jelentős devizahitel-felvétellel társult. A pénzügyi rendszer a GDP-hez képest továbbra is viszonylag kis méretű, de a pénzügyi szektor gazdaságban betöltött súlyának növekedése a gazdasági fejlődéssel összhangban gyorsan halad előre. A magas koncentrációjú és külföldi tulajdon kiemeli a megfelelő felügyeleti struktúra és a pénzügyi stabilitás biztosítására irányuló határokon átnyúló együttműködés fontosságát.

Más új uniós tagállamokhoz hasonlóan Litvánia gazdasági szerkezetében is jelentős változások mentek végbe az elmúlt 15 évben. A kereskedelemre és közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó adatok azt mutatják, hogy Litvánia egyre inkább integrálódott az EU gazdaságába. A külföldi cégek jelenléte különösen fontos a technológiaátadás előmozdításához, a szervezeti és vezetési készségek fejlesztéséhez és a verseny támogatásához. A termelés és az export ágazati összetételében az euróövezethez képest mutatkozó különbségek továbbra is jelentősek, míg a fogyasztói árszintek Litvániában még mindig jóval alacsonyabbak az uniós átlagnál (2004-ben 54,6 százalék). Jelentős előrelépés történt a belső piaci vívmányok átvételében és alkalmazásában és az üzleti környezet javításában.

Litvániában évekig igen magas volt a folyó fizetési mérleg hiánya, ami jelentős árukereskedelmi hiányokat tükröz, és ezt csak részben ellensúlyozza a szolgáltatások és folyó transzferek pozitív egyenlege. Litvániában a folyó fizetési mérleg hiánya, amely 2003-ban a GDP 4,7 százaléka volt, 2004-ben a GDP 7,7 százalékára nőtt, főként az erős belföldi kereslet miatt. Ez a tendencia 2005-ben megállt, amikor a folyó fizetési mérleg hiánya némileg – a GDP 7,0 százalékára – csökkent. A folyó fizetési mérleg hiányának enyhe csökkenése annak tudható be, hogy javult a szolgáltatások és transzferek egyenlege (az utóbbi az elmúlt két évben főként az uniós források beáramlása következtében nőtt), míg az árukereskedelmi hiány a GDP 11,2 százalékára nőtt, mivel a gyors reál GDP növekedés megnövelte az importot. A folyó bevételek egyenlege negatív, a GDP 2,4 százaléka volt, ez az adat hasonló, mint az előző két évben, főként azért, mert a külföldi vállalatok nyereségük jelentős részét hazautalták (ami a korábbi külföldi közvetlen befektetések egészséges jövedelmezőségére utal).

Az, hogy magasak a reál GDP növekedési arányok, és viszonylag magas a folyó fizetési mérleg hiánya, összhangban van a gazdaság gyors felzárkózási pályájával, míg a külföldi megtakarításokat külső finanszírozással mobilizálják a befektetések finanszírozására. Eddig a folyó fizetési mérleg hiányának finanszírozása nem okozott problémát, de a külső helyzet jelentős középtávú finanszírozási igényt tükröz. Litvánia számára az egyik legnagyobb kihívás annak biztosítása, hogy a külső hiány ne nőjön jelentősen, és a növekedési ütemek fenntarthatók legyenek a jövőben anélkül, hogy hátrányosan érintenék a versenyképességet. A jövőben a belföldi befektetésekhez várhatóan jelentős mértékben hozzájárulnak az uniós források, amelyek a külföldi eladósodottság növekedése nélkül segítenek a külső finanszírozásban.

* * *

Litvánia jelentős előrelépést tett a magas fokú fenntartható konvergencia elérése felé, mivel teljesítette az államháztartási, az árfolyamstabilitási és hosszú távú kamatkritériumokat. Litvánia még nem teljesítette az árstabilitás kritériumát.

Erre az értékelésre is figyelemmel, a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy nem kell megváltoztatni Litvánia, mint "eltéréssel rendelkező tagállam" státuszát.